

que §. 4. Heldium proprio ausu Catechismum introduxisse, ut examina Catechetica, eademque publica, ad eius praescriptum instituerentur. Quae potestas soli competit Magistratui, cuius est de externis religionis disponere. Omittit porro iter Heldii Wittebergam, cuius Calovius meminit, ab ipso Arnolde in hac historia excitati. Contra Theologos Vitebergenses in Heldium graviter invecos (*gewaltig auff ihn loss ziehen*) scribit, qui tamen grave ante in illum haud dixerunt verbum, quam intelligerent, Heldium Reformatis pro concione patrocinatum esse, & subdole illorum dogmata in Catechismo incrustasse. His namque perspectis, indignum eundem habebant, qui inter Lutheranos numeraretur. Hoc autem reticet Arnoldus, in prima responsione Theologos Vitebergenses comiter habuisse Heldium, eiusque loquendi modos, pro charitate, in meliorem interpretatos esse partem. Reticet etiam, ob turbulentum, quo praeditus erat, ingenium officio Heldium exutum esse, dum, omni posthabita compositione, in collegas, pro concione, semper debacharetur. Haec omnia ex Consiliis Vitebergensibus haurire poterat Arnoldus, si modo partium permisisset studium.

§. XXIX. *LVDOVICVS HETZERVVS*, Bavarus, primus fuit, qui Sec. XVI. in Germania Divinitatem Liberatoris in dubium vocavit. Amavit & polygamiam, & duodecim uxores in matrimonio simul habuit. De quibus vide Anonymum, in libro, Gallice conscripto: *Dissertations Historiques, sur divers sujets* Diff. I. Praeterea Anabaptistarum secutus est partes, & eosdem cum Denckio, cuius erat affecla, errores fovit, a Seb. Franckio enumeratos. Anno 1629. die XXIV. Februarii, Constantiae capitali supplicio subiectus est. Hornbeckius in S. C. p. 341. narrat, illum non absque significata prioris vitae poenitentia obiisse. Idem confirmat Ottius, in Annalib. Anab. p. 50. Verum alto silentio premit Sandius, in Nucleo H. E. L. III. p. 24. forsán, ne Arianí tam insigni suae *αἰσότητος* promacho priventur. Neque tamen est, quod fidem denegemus viris, antea nominatis, siquidem Sebastianus Franckius diserte id confiteatur, in Chron. f. 416. Verba sunt: *Das er grosse Buß und Reu empfand, gen bat, und sich des Wegs unwürdig geacht, der ihn zu der Wablstadt*
binaus